

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania G. B. i M. Spółki z o.o. w W.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Wałbrzychu
o ubezpieczenie społeczne,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15
maja 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego we
Wrocławiu
z dnia 14 marca 2023 r., sygn. akt III AUa 130/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od G. B. i M. Spółki z o.o. z siedzibą w W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Wałbrzychu po 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym wraz z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanym orzeczenia do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 14 marca 2023 r. na skutek apelacji organu rentowego zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 29 listopada 2021 r. w ten sposób, że oddalił odwołania

wnioskodawcy G. B. oraz płatnika składek M. sp. z o.o. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Wałbrzychu z dnia 12 lipca 2020 r. stwierdzającej, że G. B. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek M. sp. z o.o. w W., nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od 1 sierpnia 2020 r.

Od powyższego wyroku wnioskodawcy wywiedli skargę kasacyjną. Zaskarżając orzeczenie Sądu Apelacyjnego w całości w podstawach skargi, podnieśli zarzut:

1. naruszenia przepisów postępowania, mających istotny wpływ na wynik sprawy i skutkujących nieważnością postępowania przed Sądem drugiej instancji, a mianowicie art. 379 pkt 4 k.p.c. w związku z art. 367 § 3 k.p.c. zdanie pierwsze przez rozpoznanie sprawy i wydanie zaskarżonego wyroku przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w składzie jednego sędziego, podczas gdy w myśl wskazanych wyżej przepisów k.p.c. rozpoznanie sprawy i wydanie wyroku nastąpić powinno w składzie trzech sędziów zawodowych. Ukształtowanie składu sądu drugiej instancji na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm., dalej jako ustawa dot. COVID-19) polegające na rozpoznaniu sprawy cywilnej przez ten sąd w składzie jednego sędziego ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpoznania sprawy określone w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.);

2. naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 6 k.c. w związku z art. 58 § 1 k.c. polegające na przyjęciu, że to wnioskodawcy winni udowodnić, że G. B. wykonywał na rzecz M. sp. z o.o. pracę w reżimie pracowniczym, w szczególności podporządkowania pracowniczego, podczas gdy w niniejszej sprawie ciężar dowodu w tej kwestii spoczywał na organie rentowym, albowiem w postępowaniu sądowym z zakresu ubezpieczeń społecznych kontroli podlega decyzja organu rentowego i rozkład ciężaru dowodów zależy od rodzaju tej decyzji; jeżeli jest to decyzja, w której organ zmienia sytuację

prawną ubezpieczonego, jak w przypadku skarżącego, kiedy wydaje decyzję o niepodleganiu przez pracownika obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu, to organ ten powinien także wykazać uzasadniające ją przesłanki faktyczne, skoro ZUS przyjął zgłoszenie pracownika G. B. do ubezpieczenia społecznego i pobierał z tego tytułu składki, to w postępowaniu sądowym w niniejszej sprawie to na organie rentowym spoczywa ciężar dowodu co do faktów świadczących o nieistnieniu tytułu ubezpieczenia z powodu nieważności umowy, a także

3. art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.c. polegające na jego niewłaściwym zastosowaniu do stanu faktycznego niniejszej sprawy, albowiem pracownik i pracodawca w rzeczywistości wykonywali obowiązki i prawa wynikające z zawartej umowy o pracę,

4. art. 22 § 1 k.p. przez błędną wykładnię polegającą na zawężeniu przez Sąd drugiej instancji pojęcia wykonywania pracy pod kierownictwem pracodawcy do stosunku nadrzędności i podrzędności w relacji pracodawca – pracownik, podczas gdy dla stosunku pracy charakterystyczny warunek świadczenia pracy przez pracownika pod kierownictwem pracodawcy jest spełniony, także wówczas gdy podmiot zatrudniający jest organizatorem pracy i decyduje, gdzie i w jakich godzinach będzie realizowany proces pracy, a za podporządkowanie pracownika pracodawcy można uważać nie tylko podporządkowanie osobowe, ale także podporządkowanie organizacyjne, tak jak w przypadku pracownika zatrudnionego na stanowisku prokurenta, który w sp. z o.o. jest podporządkowany organizacyjnie z mocy przepisu art. 208 § 7 k.s.h. członkom zarządu,

5. art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez ich niezastosowanie do stanu faktycznego niniejszej sprawy.

Wobec przedstawionych zarzutów odwołujący się wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym o kosztach zastępstwa procesowego na rzecz wnioskodawców.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołali się na występującą w sprawie nieważność postępowania przed sądem drugiej instancji, ponieważ zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem art. 379 pkt 4 k.p.c. w związku z art. 367 § 3 k.p.c. oraz w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zdaniem skarżących, nieważność postępowania wystąpiła w niniejszej sprawie przed Sądem drugiej instancji i nie została wzięta pod uwagę przez ten Sąd przy rozpoznaniu sprawy i jej rozstrzygnięciu. Sąd Apelacyjny rozpoznawał bowiem sprawę i wydał zaskarżony wyrok w składzie jednego sędziego, co skutkuje nieważnością postępowania, albowiem stanowi naruszenie art. 379 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 367 § 3 k.p.c. Rozpoznanie sprawy przez Sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ogranicza chronione w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej prawo do sprawiedliwego procesu. Przepis art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że „każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Zgodnie z przepisem art. 379 pkt 4 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi: „jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy”. Natomiast w myśl przepisu art. 367 § 3 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w drugiej instancji w składzie trzech sędziów. Zatem rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy dot. COVID-19 ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) i prowadzi do nieważności postępowania art. 379 pkt 4 k.p.c. (uchwała Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22). Wobec powyższego rozpoznanie sprawy i wydanie wyroku przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w niniejszej sprawie w składzie jednego sędziego skutkuje nieważnością postępowania przed tym sądem jako Sądem drugiej instancji.

Ponadto skarżący wniesli o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wobec jej oczywistej zasadności. Zdaniem wnioskodawców, zaskarżony wyrok został wydany w wyniku niewątpliwie oczywiście błędnej, zawężonej wykładni

art. 22 § 1 k.p., która sprowadza pojęcie pracy pod kierownictwem pracodawcy jedynie do stosunku nadrzędności i podrzędności osobowej w relacji pracodawca – pracownik, podczas gdy pod pojęciem pracy pod kierownictwem pracodawcy należy rozumieć nie tylko podporządkowanie osobowe, ale także podporządkowanie organizacyjne, w szczególności przy takich stanowiskach pracy jak prokurent sp. z o.o., który w strukturze organizacyjnej odpowiada z mocy przepisów k.s.h. przed członkami jej zarządu. Podnieść należy, że Sąd Apelacyjny, dochodząc do wniosku o braku podporządkowania, błędnie skupił się jedynie na podporządkowaniu osobowym i stosunku nadrzędności i podrzędności w procesie świadczenia pracy. Pominął przy tym, że przy ocenie wykonywania pracy pod kierownictwem pracodawcy, o którym mowa w art. 22 § 1 k.p. przez konkretnego pracownika należy mieć na uwadze nie tylko podporządkowanie osobowe, ale również charakter jego stanowiska pracy, zakres powierzonych pracownikowi zadań, jego kompetencje oraz podporządkowanie organizacyjne w strukturze pracodawcy. W przypadku G. B. zatrudnionego w M. sp. z o.o. na podstawie umowy o pracę na stanowisku prokurenta, zakres jego zadań jako pracownika kadry menedżerskiej spółki jest bardzo szeroki, a on jako prokurent jest podporządkowany organizacyjnie z mocy przepisu 208 § 7 k.s.h. członkom zarządu spółki, który stanowi, że odwołać prokurę może każdy członek zarządu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniosł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżących na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wnioski o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4

k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą jurystycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Odnosząc się do przesłanki kasacyjnej opartej na zarzucie nieważności postępowania, Sąd Najwyższy zauważa, że sformułowane przez skarżących twierdzenie jest nieuzasadnione.

Zdaniem odwołujących się, w sprawie zachodzi nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. (skład sądu orzekającego sprzeczny z przepisami prawa) z uwagi na rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego, a więc w składzie „covidowym” wynikającym z art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy dot. COVID-19 ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

Z przepisów art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy dot. COVID-19 w stanie prawnym obowiązującym na dzień orzekania przez Sąd Apelacyjny i obowiązującym do 28 września 2023 r., w związku z uchyleniem art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 3 i 4 (na podstawie art. 28 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r., Dz.U. z 2023 r., poz. 1860) wynikało, że w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego. Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawłość lub precedensowy charakter sprawy.

Rozpoznanie niniejszej sprawy przez Sąd Apelacyjny w dniu 14 marca 2023 r., w składzie jednego sędziego, było zatem zgodne z obowiązującymi

przepisami prawa. Orzekanie przez sąd drugiej instancji w składzie trzech sędziów było bowiem fakultatywne.

Wykładnia przepisów, do których odwołuje się skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, była przedmiotem rozpoznania przez Sąd Najwyższy, który w mającej moc zasady prawnej uchwale składu siedmiu sędziów z 26 kwietnia 2023 r. (III PZP 6/22, OSNP 2023 nr 10, poz. 104) uznał, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy dot. COVID-19 ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.) i ustalił, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia.

Uchwała ta obowiązuje od 26 kwietnia 2023 r. i dotyczy tylko orzeczeń wydanych po tej dacie, wobec tego nie mogła mieć wpływu na rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie, skoro zaskarżony wyrok zapadł przed jej podjęciem.

Rozpatrując zasadność powołanej w skardze kasacyjnej przesłanki w postaci jej oczywistej zasadności, należy wskazać, że w razie powołania tej przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, powinno się w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego z: 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; 5 kwietnia 2023 r., II USK 166/22, LEX nr 3581448.17 października 2023 r., I USK 48/23, LEX nr 3616178, 14 lutego 2024 r., II USK 19/23, LEX nr 3692565). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z:

16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134, 13 grudnia 2023 r., III USK 25/23, LEX nr 3643804, 13 marca 2024 r., II PSK 8/23, LEX nr 3711284). Konieczne jest zatem wykazanie, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył przepis, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości (postanowienia Sądu Najwyższego z: 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; 18 stycznia 2024 r., I CSK 1100/23, LEX nr 3656956).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżący nie wykazali istnienia powołanej przesłanki przedsądu. Skarżący podnieśli, że zaskarżony wyrok został wydany w wyniku niewątpliwie oczywiście błędnej, zawężonej wykładni art. 22 § 1 k.p., która sprowadza pojęcie pracy pod kierownictwem pracodawcy jedynie do stosunku nadrzędności i podrzędności osobowej w relacji pracodawca – pracownik, podczas gdy pod pojęciem pracy pod kierownictwem pracodawcy należy rozumieć nie tylko podporządkowanie osobowe, ale także podporządkowanie organizacyjne, w szczególności przy takich stanowiskach pracy jak prokurent sp. z o.o., który w strukturze organizacyjnej odpowiada z mocy przepisów k.s.h. przed członkami jej zarządu. Ocena, czy zgłoszone zarzuty są zasadne, wiąże się z przedmiotem sporu oraz dokonanyymi przez sąd *meriti* ustaleniami faktycznymi, którymi w myśl art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany. Należy mieć zatem na uwadze, że przedmiotem sporu było ustalenie, czy odwołujący się podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia w odwołującej się spółce, na podstawie umowy o pracę na stanowisku prokurenta.

Warto zatem podkreślić, że dla objęcia ubezpieczeniem społecznym z tytułu wykonywania pracy zasadnicze znaczenie ma nie to, czy umowa o pracę została zawarta, lecz to, czy strony umowy pozostawały w stosunku pracy (art. 6 ust. 1 pkt 1 i art. 8 ust. 1 ustawy systemowej). O tym, czy strony istotnie w takim stosunku pozostawały i stosunek ten stanowi tytuł ubezpieczeń społecznych, nie decyduje natomiast samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22 § 1 k.p. Treść oświadczeń woli złożonych

przez strony przy zawieraniu umowy o pracę nie ma więc rozstrzygającego znaczenia dla kwalifikacji danego stosunku prawnego jako stosunku pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 16 października 2018 r., I UK 115/18, OSNP 2019 nr 5, poz. 61). W ramach dokonywania kwalifikacji pojęcia „pracownik” należy oprzeć się na obiektywnych kryteriach i dokonać całościowej oceny wszystkich okoliczności rozpatrywanej sprawy (wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 14 października 2010 r. w sprawie C-428/09 Union syndicale Solidaires Isère przeciwko Premier ministre i innym, EU:C:2010:612, pkt 29).

W judykaturze przyjmuje się, że do objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym nie może dojść wówczas, gdy zgłoszenie do tego ubezpieczenia dotyczy osoby, która nie jest pracownikiem, a zatem zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego następuje pod pozorem zatrudnienia (wyrok Sądu Najwyższego z 18 maja 2006 r., III UK 32/06, LEX nr 957422; M. Gutowski (red.), Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–352, Warszawa 2021, art. 83, nb. 20 i n.). Skutku objętego rzeczywistym zamiarem stron objęcia ubezpieczeniem nie wywołuje zatem zawarcie umowy o pracę, której strony stwarzają pozór realizacji przez ubezpieczonego czynności odpowiadających treści art. 22 k.p., czyli wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, za wynagrodzeniem odpowiadającym ilości i jakości świadczonej pracy (art. 78 k.p.). Z obowiązku pracodawcy polegającego na zgłoszeniu do ubezpieczenia społecznego zatrudnionych pracowników należy wysnuć wniosek, że bycie podmiotem ubezpieczenia związane jest wyłącznie z realizacją podstawowego dla stosunków tego ubezpieczenia warunku wykonywania pracy w ramach stosunku pracy. W świetle tego istotne jest, czy pracownik zawierający umowę o pracę, w rzeczywistości pracę taką wykonywał (wyrok Sądu Najwyższego z 30 listopada 2023 r., II USKP 22/23, LEX nr 3669628). Nie można zaś uznać za umowę o pracę umowy, jeżeli w wykreowanym nią stosunku prawnym brak jest podstawowych elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, takich jak osobiste wykonywanie czynności oraz podporządkowanie organizacyjne i służbowe pracodawcy (wyrok Sądu Najwyższego z 14 lutego 2001 r., I PKN 256/00, OSNAPIUS 2002 nr 23, poz. 564, por. E. Skibińska, Kwalifikacja prawna członka

zarządu spółki kapitałowej jako pracownika w rozumieniu prawa unijnego, Monitor Prawa Pracy 2016 nr 3, s. 122 i n.).

Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że do cech charakterystycznych stosunku pracy zalicza się: dobrowolność wykonywania pracy przez pracownika, osobisty charakter świadczenia tej pracy, ciągłość pracy, podporządkowanie pracownika pracodawcy, odpłatność pracy oraz ponoszenie przez pracodawcę wszelkiego ryzyka (osobowego, organizacyjnego i ekonomicznego) związanego z realizacją zobowiązania. Największe znaczenie na gruncie typologicznego odróżniania umowy o pracę przypisuje się cechom osobistego świadczenia pracy, podporządkowania pracownika oraz ryzyka pracodawcy (wyrok Sądu Najwyższego z 16 maja 2019 r., II PK 27/18, LEX nr 2665282; postanowienie Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2024 r., II USK 308/22, Legalis nr 3054409). W doktrynie wskazuje się, że mając na względzie dyrektywy interpretacyjne z art. 65 k.c., analizy tej należy dokonać, kierując się intencjami stron co do typu zawartej umowy z perspektywy nazwy nadanej umowie przez nie, ale i z uwzględnieniem całej jej treści (M. Krajewski, K. Kruczalak, E. Rott-Pietrzyk, P. Zapadka (w:) M. Stec (red.), Prawo umów handlowych. System Prawa Handlowego. Tom 5, Warszawa 2017, s. 548).

W ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się bowiem, że podporządkowanie pracownika kierownictwu pracodawcy jest wiodącą cechą rzeczywiście odróżniającą stosunek pracy od innych stosunków prawnych (art. 22 § 1 k.p.), co powoduje, że choć pracownik świadczący pracę w warunkach podporządkowania autonomicznego sam organizuje sobie pracę oraz nie pozostaje pod stałym i bezpośrednim nadzorem osoby działającej w imieniu pracodawcy, to jednak nawet w odniesieniu do podporządkowania autonomicznego należy przyjąć, że pracodawca zachowuje prawo wydawania pracownikowi wiążących poleceń dotyczących pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 22 września 2020 r., I PK 126/19, OSNP 2021, nr 6, poz. 61; m.in. na temat istoty zadaniowego czasu pracy A. Sobczyk (red.), Kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 2023, art. 140). Należy również zauważyć, że osoba zarządzająca spółką kapitałową może być zatrudniona na podstawie stosunku pracy, w którym wykonywanie pracy podporządkowanej ma cechy specyficzne, odmienne od „zwykłego” stosunku pracy.

Hierarchiczne podporządkowanie w takiej sytuacji ustępuje bowiem podporządkowaniu autonomicznemu, polegającemu na wyznaczeniu zadań bez ingerowania w sposób ich wykonania. W takim systemie podporządkowania pracodawca określa godziny pracy i wyznacza zadania, natomiast sposób ich realizacji pozostawiony jest pracownikowi. W modelu „autonomicznego” podporządkowania pracowniczego osoby zarządzającej zakładem pracy podległość wobec pracodawcy (spółki z o.o.) wyraża się w respektowaniu uchwał wspólników i wypełnianiu obowiązków płynących z Kodeksu spółek handlowych.

Wobec poczynionych wstępnie rozważań zasadnym jest skonfrontowanie ich z poczynionymi w sprawie ustaleniami, z których wynika, że G.B. pełnił funkcję prokurenta od 2014 roku (powołany uchwałą z 14 października 2014 r.), początkowo bez wynagrodzenia. Od 1 lipca 2016 r. miał z tego tytułu otrzymywać wynagrodzenie w wysokości 12.000 zł miesięcznie, przy czym faktyczna wypłata tego wynagrodzenia budziła wątpliwości Sądu odwoławczego, gdyż nie została wykazana w informacjach podatkowych za lata 2017-2020. W dniu 31 lipca 2020 r. z G. B. a płatnikiem składek została zawarta umowa o pracę na czas nieokreślony. Wnioskodawca został zatrudniony na stanowisku prokurenta, z miesięcznym wynagrodzeniem 25.000 zł. Sąd odwoławczy zwrócił uwagę, że również i tu brak było dowodów potwierdzających wypłatę wynagrodzenia we wskazanej kwocie od 1 sierpnia 2020 r., które miało być wypłacane gotówką. Z ustaleń poczynionych w sprawie wynikało także, że G. B. był w odwołującej się spółce osobą decyzyjną, podpisywał umowy, udzielał pełnomocnictw, realizował umowy z klientami. Zajmował się nadzorem nad bazą transportową płatnika składek, pozyskiwaniem nowych kontraktów, spotkaniami z menadżerami, dyrektorami firm we wrocławskiej strefie ekonomicznej, jak również w wojsku polskim i brytyjskim, z dowódcami, z którymi ustalane były wyjazdy, reprezentował spółkę przed organami administracji. Miał pracę zaplanowaną na 2 tygodnie do przodu i wykonywał ją w nienormowanym czasie pracy. Sąd odwoławczy podniósł, że zarówno odwołująca się spółka, jak i G. B. nie przedstawili żadnych dowodów na to, że wykonywane przez wnioskodawcę czynności były wykonywane w reżimie pracowniczym. Odwołujący się nie wykazali nadrzędności i podrzędności w procesie świadczenia pracy, które są charakterystycznym elementem stosunku pracy. Zdaniem Sądu, nie bez znaczenia

dla oceny intencji zawierających umowę o pracę była okoliczność, iż już od 22 października 2020 r. G. B. korzystał z długotrwałego zwolnienia lekarskiego, na jego miejsce nie został nikt zatrudniony, a przed zawarciem umowy o pracę nie był zgłoszony do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego i równolegle prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą M.. W świetle tych okoliczności w ocenie Sądu odwoławczego odwołujący się nie wykazali, że G. B. wykonywał czynności inne niż te, które przed formalnym zatrudnieniem na podstawie umowy o pracę wykonywał w czasie pełnienia funkcji prokurenta spółki. Zakres czynności wnioskodawcy nie zawiera innych czynności, jakie dotychczas wykonywał jako prokurent. Ponadto odwołujący się nie wykazali podporządkowania pracowniczego i potrzeby zatrudnienia pracownika na stanowisku prokurenta. Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że nie można uznać, że czynności odwołującego się jako prokurenta w odwołującej się spółce były wykonywane w ramach stosunku pracy. Kierując się powyższymi przesłankami, Sąd odwoławczy doszedł do przekonania, że umowa o pracę zawarta pomiędzy odwołującą się spółką a G. B. była umową nieważną, jako zawartą w celu obejścia przepisów w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. w zw. art. 300 k.p. i nie stworzyła tytułu ważnego stosunku pracy w rozumieniu art. 22 § 1 k.p. skutkującego powstaniem pracowniczego tytułu ubezpieczeniowego. To skutkowało brakiem podstaw do objęcia G. B. od 1 sierpnia 2020 r. pracowniczymi ubezpieczeniami społecznymi na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Zdaniem Sądu Najwyższego, lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje, że Sąd drugiej instancji w pełni respektował przedstawioną wyżej wykładnię, czyniąc z niej podstawę do przeprowadzenia oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, który ma w postępowaniu kasacyjnym wiążący charakter (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Na podstawie całego zgromadzonego materiału dowodowego Sąd drugiej instancji stwierdził, że wszystkie zweryfikowane okoliczności wykluczały istnienie między stronami stosunku pracy. Stosunek prawny, który powstał między stronami po podpisaniu umowy o pracę, nie różnił się w żadnym elemencie od dotychczasowego stosunku prawnego wynikającego z uchwały o powołaniu odwołującego na prokurenta.

Wbrew temu, co zarzuca skarżący, Sąd odwoławczy uznał, iż nie udowodnili oni, że powstały stosunek prawny cechował się elementem podporządkowania pracowniczego. Brak było bowiem dowodów na wykazanie podporządkowania odwołującego się kierownictwu pracodawcy.

Odnosząc powyższą ocenę Sądu Apelacyjnego do sposobu motywowania przez skarżących oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, należy stwierdzić, że sprowadza się ona w istocie do kwestionowania poczynionych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych, na podstawie których Sąd odwoławczy uznał, iż umowa o pracę zawarta pomiędzy odwołującą się spółką a G. B. była umową nieważną jako zawartą w celu obejścia przepisów w rozumieniu art. 58 § 1 k.c. w zw. art. 300 k.p. i nie stworzyła tytułu ważnego stosunku pracy w rozumieniu art. 22 § 1 k.p. skutkującego powstaniem pracowniczego tytułu ubezpieczeniowego.

Wobec niewykazania przez skarżących istnienia powołanych przesłanek przedsądu Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 i 1¹ k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

[SOP]

[ms]